

شخصیات نظام تربیتی اسلام

یکی از ارکان شریعت عالییه اسلام نظام تعلیم و تربیت یا آموزش و پرورش است که تا حدود زیادی همانند سایر مسایل و بنیان‌های مترقیانه و نجات بخش اسلام مورد شناسایی و تحقیق و بررسی صاحب نظران قرارنگرفته است و به جرات میتوان گفت که کتابهای نگاشته شده در این رشته

بدرنظام اسلامی تزکیه و تعلیم یا پرورش و آموزش دواصل تفکیک ناپذیر هستند که هر یک بدون دیگری اصالت نخواهد داشت

تربیت اسلامی عملی است، نه موعظه و نصیحت تنها

نسبت به سایر موضوعات اسلامی بسیار ناچیز و اندک است و باین سبب در جامعه ما و بطور کلی جوامع اسلامی و امت مسلمان کمتر اثری از آثار فرهنگ اسلامی به چشم می‌خورد و آنچه که در نظام‌های آموزش و پرورش ملت‌های مسلمان رسوخ و نفوذ یافته عمدتاً " فرهنگ و طرز تفکر غیر اسلامی و غربی می‌باشد بگونه‌ای که در قسمت آموزش و مقاطع مختلف تحصیلی از کودکان تا آخرین مراحل دانشگاهی آنچه که کمتر مطرح است و یا مطرح بوده بینش و تفکر و آموزش اسلامی و آنچه که بیشتر مورد تاءبید و کوشش بوده پیشبرد هدف‌های آموزشی و پرورشی غربی و غیر اسلامی می‌باشد و قسمت اعظم کتاب‌ها، روش‌ها و متدها بدون هیچ کم و کاستی از آن فرهنگ اخذ شده و بالطبع هدفها هم براساس همان مفاهیم و در چهارچوب همان نظام تصویر و دنبال و پیاده می‌شود که محصول آن نظام و آن فرهنگ و آن بینش را خود می‌دانید که چیست و چه ارمغانی بعنوان تمدن و پیشرفت و ابزار و وسایل علمی صرفنظر از برخی موارد مثبت آن برسر بشریت و معنویت امروز جهان آورده‌است .

اما در اسلام می‌دانیم که اساس بعثت و برنامه پیامبر گرامی را تعلیم و تربیت تشکیل می‌دهد و هدف از رسالت پیامبران و تمام کوششها، رنجها و جنگها در صدر اسلام ایجاد دگرگونی فکری و بارور

ساختن اندیشه‌ها در طریق رسیدن به کمالات انسانی و تعمیم و توسعه آموزش و پرورش و فرهنگ اسلامی است که قرآن مجید این کتاب و مجموعه فرهنگ والا و پویای اسلامی خود گویای پیمودن این راه مقدس و این هدف و پیام خدایی است :

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ .

"سوره بقره آیه ۱۲۹"

یعنی، چنانکه فرستادیم میان شما پیامبری از خودتان ، تا آیات ما را برایتان بخواند و شما را تربیت نموده و کتاب دانش و حکمت تعلیمتان دهد و چیزهاییکه نمی‌دانستید بشما بیاموزد . " شما را از جهالت و گمراهی برهاند"

و همینطور در سوره آل عمران آیه ۱۶۴ نیز بجز تاکید برهدفهای فوق اشاره بر مری و تعلیم دهنده دارد که او نیز انسانی است همانند شما و از بین شما پس شما در برابر هم وظیفه دارید و مسئول هستید و تعلیم دهنده و تعلیم گیرنده و مری و شاگرد از میان شماست و هدایت هم از جانب خداست که آنهم تزکیه و تعلیم است .

درنظام اسلامی تزکیه و تعلیم یا پرورش و آموزش دو اصل تفکیک ناپذیر هستند که هریک بدون دیگری اصالت نخواهد داشت و آنچه که روش اسلام را بر سایر طرق و مکاتب برتری می بخشد همانا

همراهی و همگامی تربیت و تعلیم است و آنچه که قبل از آموزش مهم و ارجح است پرورش و تزکیه میباشد که ایمان بخدا ایمان به جهان هستی و نظام خلقت و توحید است و گرنه عالم بی عمل دانشمند و متفکر بی ایمان هرگز نمی تواند گرهی از مشکلات انسانها را بگشاید و علم و دانشی که در مسیر و هدفش اعتقاد و اخلاص و معنویت نباشد موجب درد و اندوه و افزایش مشکلات و از هم پاشیدگی نظام صحیح زندگی انسان خواهد گردید همانگونه که دانشمندان مادی امروز با علم و دانش و تکنیک و تخصصی که بدون پشتوانه معنوی اندوخته اند مرتکب چه جنایات های عظیم و هولناک که نمی شوند و چه وسایل و تکنولوژی مدرن و پیچیده و مخربی را در جهت و انجام این جنایتها که بوجود نیآورده اند و تمام سعی و کوششان در راه ایجاد وحشت بیشتر و تخریب جهان صرف میگردد که در گوشه و کنار دنیا همگی شاهد این درنده خویی ها هستیم و این نیست جز درسایه نظام آموزش و پرورش که اکنون حاکم بر بشریت معاصر است که متأسفانه سالهای مدیدی فرزندان کشور ما در چنگال این نظام ضد بشری گرفتار بودند و هنوز تارو پودهای پوسیده آن فرهنگ بردست و پای ماتنیده است که امید می رود بیاری خداوند و شناخت و عمل به اسلام راستین علی الخصوص نظام

آموزش و پرورش آن این بندهای پوسیده را هرچه زودتر بگسلیم و جهان را در برابر یک واقعیت نجات بخش درخشان قرار دهیم و از آنجا که برای عمل به هراصلی ابتدا شناخت آن لازم است لذا در این نوشته سعی بر این است که هرچه مختصر خاصه های نظام تربیتی و آموزشی اسلام فهرست وار ذکر شود. از آنجا که در اسلام تزکیه یا تربیت بر تعلیم یا آموزش مقدم است لذا از اصل تزکیه یا پرورش آغاز می کنیم تا بعداً اصل دیگر یعنی تعلیم یا آموزش را هم مورد بررسی و تحقیق قرار دهیم .

اکنون می پردازیم به ذکر ویژگی ها و مشخصات پرورشی و تربیتی اسلام و خلاصه های از نظرات مکتب را در امر پرورش و تربیت به نظر می رسانیم که البته لازم است گفته شود به جز نمونه آیات و احادیث و روایاتی که در مواردی بدانها استناد شده نمونه های فراوان دیگری وجود دارد که جهت اختصار از ذکر آنها خودداری می شود .

۱- اولین مشخصه سیستم تربیتی اسلام اصل برائت و تساوی انسانهاست که همه انسانها آفریده و بنده خدا هستند و از یک مبدا می باشند و تفاوتی بین آنان از جهت نژاد ، زبان ، ملیت و . . . نیست همه برادر و برابرند و گرمی ترین آنها نزد خدا با تقواترین آنهاست ، "عزت آنها به سبب تقوا و تزکیه آنان است "

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
 إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ، - إِنَّمَا الْمُسْلِمُونَ
 إِخْوَةٌ - يَا أَيُّهَا الْمَوْمِنُونَ إِخْوَةٌ

۲- اعمال و حرکات انسانها بستگی به نیت آنها دارد نه بر حرکت ظاهری ساختن و پرورش و تزکیه از درون است نه از بیرون. و وظیفه اصلی انسان آنست که خودسازی شود و پرورش از خویشتن آغاز گردد. بنا بقول پیامبر(ص) جهاد اکبر، ساختن و پرورش خویشتن است.

۳- در اسلام نشانه ایمان، باورداشتن است و نشانه باور داشتن، حرکت و عمل لذا کلیه عبادات و اعمال باید برای خدا

و رضای خدا و رجعت بسوی پرورگار باشد
 إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ .

۴- روش تربیتی اسلام مبتنی است بر محبت، صداقت، کرامت و عزت و قوام اخلاق در جامعه. آیا حقیقت دین جز محبت است؟

انما بعثت لاتمم مكارم الاخلاق

۵- روش تربیتی اسلام براساس تعادل و میانه روی، محبت و نوازش است سختگیری و مجازات، تشویق و تاءیید توبیخ و تنبیه هم دارد و در تمام امور باید متکی به اخلاق و ایمان و عدالت باشد.

۶- تربیت و پرورش در اسلام یک حق مهم

بقیه در صفحه ۲۹